

И онда пас опет лану, само једанпут, дремљиво, баш као из моје улице, као да ме изнова зовну или да ми већ отпоздравља. И затим све наново пропаде у тишину.

О гледних се наоколо. Притајено се приближавала зора. Ускоро ће овуда кренути река буке и ломљаве. Ко ће чиме и шта киме ту да управља? Невидљивом у оном кошмару, махнух моме пријатељу. Ништа. Сањив и

уморан, ослобађајући се од јучерашње и припремајући се за тутњаву новог дана, која само што није почела, већ је спавао.

Одстојох још часак, ништа више не очекујући. А онда полако, па брже и све брже закорачах ка својем окаснелом починку, који ме је негде чекао.

Преда мном се лагано вијугала и у помало нестварној магличастој светлости благо таласала дуга улица налик на некакав чудан тунел ■

Преузето из књиџе „Ухвати звезду падалицу” у издању „Лајуне”

НЕ, НЕЋУ СЕ ВРАТИТИ: ДРАГОСЛАВ МИХАИЛОВИЋ (1930–2023)

„Не, нећу се вратити”. Ко се не сећа једног од најпознатијих почетака романа у српској књижевности! Уводи нас у свет дела *Каг су цветале њикве* (1968), које говори о судбини душановачког боксера Љубе Врапчета. Љуба Шампион је, попут јунака из античких трагедија, распет између два принципа. Један му говори да освети сестру, други да би то био законски и етички преступ. А на шта се он одлучује, знају сви који су читали овај Михаиловићев роман, који спада у обавезну средњошколску лектуру. Чак и они којима читање није омиљено, ову књигу не могу оставити док не стигну до последње стране трагичне приче о спорту, тријумфу, прекорачењу, патњи и милости, која се дешава у време идеолошких превирања у Југославији, када је Јосип Броз Стаљину рекао „историјско не”.

Роман *Каг су цветале њикве* убрзо након објављивања преточен је у драму и тако прилагођен за позоришно извођење. Представа у Југословенском драмском позоришту у режији Боре Драшковића изведена је пет пута. Глумили су Михајло Миша Јанкећић, Марко Тодоровић, Светлана Бојковић, Михајло Костић Пљака, Љуба Тадић и многи други. Ова представа побудила је велико интересовање код публике, а онда је, непосредно пред њено шесто извођење – забрањена, а роман повучен из књижара. Чувен је Титов говор у Зрењанину поводом овог дела, где напомиње да тикве у том комаду не цветају, да су гњиле – другим речима, да такав комад приказује социјалистичку стварност у одвећ негативном светлу. Занимљиво је и то што је Драгослава Михаиловића непосредно након

идеолошког прогона дискретно бранио пословично дипломатичан и уздржан – Иво Андрић.

Међу најистакнутијим делима овог класика српске књижевности јесте и роман *Пејријин венац* (1975), по коме је снимљен чувени филм Срђана Карановића, затим роман *Чизмаши* (1983), који смо имали прилике да гледамо и као серију у режији Дејана Зечевића. Ту су, поред осталог, и веома драгоцене документарне књиге о Голем отоку, у пет томова, затим збирке прича *Ухвати звезду падалицу*, *Лов на сјенице*, *Јалова јесен*, романи *Гори Морава*, *Злојвори*, *Треће њролеће* итд. Из пишчевих интервјуа може се пак увидети да је од свих дела која је написао њему био најдражи роман *Пејријин венац*. О стваралаштву најпознатијег Ђупричанина до сада су написане три докторске дисертације.

Драгослав Михаиловић је у српску књижевност ушао у својим тридесетим годинама, са великим животним искуством. Врло рано је остао без родитеља. О њему се старала тетка, за коју је дуго мислио да му је у ствари мајка. Као младић је скоро две године провео на Голем отоку, а то искуство ће умногоме обележити његов живот и писање. Студије је завршио на Филозофском факултету у Београду, на Групи за југословенску књижевност и српскохрватски језик. Радио је између осталог као путујући продавац књига, препродавац јаја, службеник у фабрици шећера, новинар, уредник часописа, радио је и у каменолому, циркусу, а од 1988. био је редовни члан Српске академије науке и уметности,

под чијим је окриљем иницирао оснивање Одбора за проучавање репресије (Голог отока и других логора и затвора), чији је био и председник.

Све је почело објављивањем збирке приповедака необичног наслова *Фреге, лаку ноћ* (1967), којом је ступио на књижевну сцену, мада је и пре те књиге публиковао прозу у часописима. Одмах је привукао пажњу и читалача и критичара, па је збирка овенчана Октобарском наградом града Београда. Тешко да је Драгослав Михаиловић тада могао наслутити да ће за живота добити скоро тридесет књижевних награда, те да ће међу њима бити Андрићева награда, Златна арена, НИН-ова, Награда Народне библиотеке за најчитанију књигу, „Бора Станковић” итд. Вероватно није предосетио ни да ће његове књиге храбрим супротстављањем књижевним конвенцијама правити пртину многим потоњим ауторима. Коначно, Драгослав Михаиловић, којег смо доскора могли срести у Студентском парку у Београду, сигурно није ни слутио да ће створити неке од најживотнијих јунака српске књижевности, Љубу Врапчета, Петрију, Жику Курјака... ■

Магда Миликић

